

Нябачныя масты

ПА ВЕДЫ — 3 ПОЎДНЯ АФРЫКІ

У сталічных ВНУ будуць навучацца студэнты з Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі. 26 маладых людзей у БДАТУ і 17 — у БДУІР. Гэта першы праект па студэнцкім абмене паміж Беларуссю і ПАР. Зараз у Мінск прыехалі хлопцы і дзяўчаты з правінцыі Фры Стэйт. Нашы размоўцы — будучыя студэнты Беларускага дзяржаўнага аграрнага тэхнічнага ўніверсітэта Юніс Джэсені і Зама Сігвабэла.

Хлопец і дзяўчына ўжо тры месяцы жывуць у Мінску. На шчасце, жыхары ПАР лёгка могуць адаптавацца да іншай культуры, бо ў іх краіне 11 афіцыйных моў. Культура каларытная і разнастайная. Юніс гаворыць, што, калі толькі прыехалі, яна не ведала ніводнага слова паруску. Зараз ужо можа сказаць: «Прывітанне. Мяне завуць Юніс. Я студэнтка. Мая родная краіна ПАР. Я вучусь ва ўніверсітэце на падрыхтоўчым факультэце». Вывучаць мову ёй падабаецца.

У Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы клімат цяплейшы, таму будучыя студэнты сур'ёзна рыхтуюцца да беларускай зімы. Зама гаворыць, што на яго радзіме тэмпература звычайна ніжэй за мінус адзін не апускаецца. На пытанне, чаму маладыя людзі прыехалі менавіта ў Беларусь, хлопец адказаў так:

— Беручы пад увагу, што ПАР — краіна, якая развіваецца, мы імкнемся вывучыць як мага больш. А Беларусь у параўнанні з ПАР больш развітая, і людзі жывуць даволі добра. Гэта вопыт, які мы можам пераняць. Я лічу, што адна з важных сфер для ПАР — аграрны сектар, ён істотна ўплывае на нашу эканоміку. Менавіта таму мы вырашылі атрымаць адукацыю ў гэтай сферы тут.

Як прызнаюцца студэнты, «Гугл» не асабліва ім дапамог падрыхтавацца да вандроўкі. Юніс гаворыць, што «праз інтэрнэт не набудзеш рэальны вопыт. Але праз тыдзень мы адаптаваліся. Нам падабаецца, што тут шмат

зеляніны, чыстае паветра. Для нас незвычайна, што цягнікі ходзяць пад зямлёю. Гэта вельмі цікава, у ПАР метро няма».

Цяпер хлопец і дзяўчына наведваюць падрыхтоўчыя курсы пры БДАТУ. А праз год ужо прыступяць да вывучэння асноўных дысцыплін. Юніс будзе вучыцца на інжынера, а Зама — на магістра тэхнічных навук. Яны працягваюць сваё знаёмства са сталіцай і кажуць, што Мінск ім падабаецца. Найбольш уразіў Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, які яны наведалі, Парк Перамогі і Камсамольскае возера.

Юніс і Зама гавораць, што са сваімі «калегамі», якія, як і яны, вырашылі прыехаць вучыцца ў Беларусь, пазнаёміліся толькі за тры дні да вылету. У ПАР у іх былі сумесныя трэнінгі. А цяпер яны ўжо знайшлі добрых знаёмых і ў Мінску. Моўны бар'ераў няма — англійскай і рускай мовам яны вучацца адзін у аднаго.

Надзея АНІСОВІЧ. anisovich@vziasda.by

Юніс Джэсені і Зама Сігвабэла.

Прыгоды ў тропіках

СУП «ЛЁГКІХ ПАВОДЗІН» І ЗАЛАТЫ БУДА

Што пакаштаваць і паглядзець беларусам у В'етнаме

Даўно марыла з'ездзіць у экзатычную краіну. Але самі разумееце, падарожжа з 10-гадзінным авіяпералётам не можа быць танным. А тут пачула ад знаёмых, што адпачынак у В'етнаме каштуе не нашмат даражэй, чым у Еўропе. І «загарэлася», хоць пра краіну ведала толькі тое, што адтуль прывозяць мае любімыя сушаныя бананы і на чале ўлады там камуністы. Чаму в'етнамцы ходзяць у масках, навошта ў мясцовых дамах робяць алтары і як «апрацоўваюць» зярняты для самай дарагой кавы ў свеце?

Тры кіламетры на фунікулёры

Самы папулярны курортны горад у турыстаў — Нячанг. У ім я і спынілася. Экскурсію па Нячангу лёгка зладзіць самастойна: да ўсіх славуццяў можна дабрацца пешшу ці на грамадным транспарце. Мясцовыя гарадскія аўтобусы вельмі камфортныя. Калі за акном 30-градусная спякота, у прахалодным салоне напоўніцу працуюць кандыцыянеры і гучыць азіяцкая папса.

З таго, што варта паглядзець у Нячангу, — Сад камянёў, Чампскія вежы По Нагар (іх прызначэнне — пакланенне індуйсцкім бажствам), будысцкая пагада Лонг Шонг і статуя Буды, які сядзіць (хоць будысцкіх храмаў у В'етнаме шмат, большасць людзей — атэісты; пры гэтым каля 90 працэнтаў мясцовых жыхароў захоўваюць культ продкаў і маюць у гасцінай дома своеасаблівы алтар з фотаздымкамі памерлых сваякоў).

Не абмініце Інстытут акіянаграфіі (квіток каштуе крыху больш за два нашых рублі). Тут можна пабачыць чучалы марскіх млекакормячых, дагістарычных пачвараў, сотні бутэлек з «закансерваванымі» ў фармаліне воднымі жыхарамі і гіганцкі шкілет кіта, знойдзены в'етнамскімі фермерамі.

Побач з Нячангам знаходзіцца востраў Забай Вінперл.

Іншы бок В'етнама.

з успышкай — уся столь занята спячымі кажанамі).

«Вочы дракона» са смакам дыні

Экзатычная садавіна — абавязковы пункт у спісе таго, што варта пакаштаваць у В'етнаме. Мяккія жоўтыя манга, маленькія бананчыкі (яны нашмат саладзейшыя за тыя, што прывозяць да нас з Афрыкі), чырвоны рамбутан (пад валасатай скуркай — белыя ягады з кіслінкай). Пітаха, ці «сэрца дракона», па смаку нагадвае пераспелае ківі. А маленькія ягады ланган — дыню (калі здымаеш з іх скурку, разумееш, чаму іх другая назва — «вочы дракона»: праз паўпразрыстую мякаць відна чорная костачка).

У турыстычным даведніку нахвальвалі яшчэ адзін фрукт — дурыян. Называецца ён так праз свой спецыфічны

пах (з гэтай прычыны з ім, дарэчы, забараняюць праходзіць у гатэлі і транспарт). Але смак у яго вельмі прыемны, запэўнівалі ў буклеце, дарма турысты не рашаюцца пакаштаваць дурыян. Я рашылася. Не верце даведнікам. На смак гэты фрукт не лепшы, чым на пах.

Што да традыцыйнай в'етнамскай кухні, то адна з самых славуцых страў — суп фо («фо» трэба прамаўляць з паніжэннем інтанацыі, бо інакш слова перакладаецца як жанчына лёгкіх паводзін). Гэта сытны булён з рысавай локшынай і курыцай, ялавічынай ці морапрадуктамі. В'етнамцы ядуць яго на сняданак, каб запасацца энергіяй на ўвесь дзень.

Папулярныя таксама блінцы з рысавай паперы, рысавыя піражкі і рыбны соус, які в'етнамцы заўсёды падаюць да стала. Пра апошні трэба раскажаць асобна. Гатуецца ён

у вялікіх бочках: туды засыпаюць дробную рыбу (звычайна анчоусы) і соль, прыціскаюць каменем і даюць настаяцца некалькі месяцаў. Атрыманая адфільтраваная вадкасць і ёсць соус. Кажуць, яго не дазваляюць вывозіць з краіны, бо в'етнамцы баяцца, што рэцэпт «сплыве». Але здаецца, забарону наклалі хутчэй авіяперавозчыкі: занадта ж едкі пах у таго рыбнага соуса.

В'етнам займае другое месца ў свеце па імпарце кавы, таму аматарам гэтага напою будзе што паспытаць. Акрамя стандартных арабікі і рабусты, тут ёсць свае ўнікальныя гатункі. Напрыклад, лювак, які лічыцца самым дарагім і смачным. Апрацоўваюць кававыя зярняты для гэтага гатунку дапамагае... маленькая жывёла — мусанг (накшталт куніцы). Яна жыве на плантацыях і любіць частавацца кававымі пладамі. Пры гэтым выбірае самыя спелыя з іх. Зярняты праходзяць праз страўнік жывёлы і набываюць асаблівы смак і водар. Ёсць яшчэ кава «слон». Як вы ўжо, напэўна, здагадаліся, гатуецца такім жа чынам, як і лювак, толькі з дапамогай іншай жывёлы.

Многія кавярні-барбекю працуюць па сістэме «ўсё ўключана»: плаціце толькі за ўваход (25 рублёў на нашы ў сярэднім). Добрая магчымаць пакаштаваць некалькі далікатэсаў зараз, напрыклад, мяса страуса ці кракадзіла. Але будзьце гатовыя да таго, што запякаць крэветак і тунца на грылі вам давядзецца самастойна: на кожным століку для гэтага стаіць міні-пліта.

Нелагічны шопінг

У чым у В'етнаме разабрацца нескладана, дык гэта ў грашах. Проста ўявіце, што вы ў Беларусі да дэнамінацыі. Адзін долар — прыкладна 22 тысячы в'етнамскіх донгаў. І ніякіх манет. Самы выгадны курс — у аэрапорце і ювелірных крамах. Хоць усё залежыць ад таго, якую купюру вы збіраецеся мяняць: чым драбнейшы намінал, тым менш прывабны курс.

Цэны невысокія. Праўда, толькі на мясцовыя прадукты. Трапічную садавіну прадаюць па два рублі на нашы грошы за кілаграм (калі думаеце, што гэта дорага, прывяду прыклад: у мінскім гіпермаркеце кіло тых фруктаў — напрыклад,

Залаты Буда. Далат.

пітаха ці рамбутан — каштуе 40—50 рублёў). А за рубель можна набыць магніцік ці бутэльку піва.

Каля 90 працэнтаў мясцовых жыхароў захоўваюць культ продкаў і маюць у гасцінай дома своеасаблівы алтар з фотаздымкамі памерлых сваякоў.

Забудзьце на логіку, якая дапамагае рабіць выгадныя пакупкі ў Еўропе. У В'етнаме яна не працуе. У буйных супермаркетах тавары не каштуюць танней: самыя нізкія цэны аказаліся ў маленькай краме побач з гатэлем. А мясцовыя жыхары, якія пад'язджаюць на роварах з кашамі, запоўненымі садавінай, наўпрост да прыбярэжнай зоны, папросяць за манга і бананы не больш, чым на рынку.

Наведваючы славуцасці, будзьце ўважлівыя: знаходлівыя в'етнамцы пастараюцца выбіць з вас грошы за тое, за што плаціць не трэба. Так, у адным з будысцкіх храмаў мужчына (яўна не манах) прынёс мне пахучасці, каб паставіць на алтар, а потым спрабаваў узяць за гэта 10 долараў. Прытым, што на сцяне вісеў плакат, дзе па-руску і па-англійску было напісана, што пахучасці бясплатныя. Увогуле праз няведанне в'етнамцамі межных моў такія казусы здараюцца часта. Так, аднойчы на пляжы ўвечары пад шылдай «Асцярожна! Апошнім часам пабольшала выпадкаў атручвання нясвежымі морапрадуктамі, прададзенымі на пляжы» мужчыны з кацялком гандлявалі крабамі і рыбай.

Наталія ЛУБНЕЎСКАЯ. lubneuskaya@vziasda.by